

**ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ**

УДК 37.013-053.5(082)
ББК 74.200я43
Т 43

ISSN 2308-3778

Рекомендовано Вченою радою
Інституту проблем виховання НАПН України. Протокол № 9 від 30 жовтня 2017 року.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології (Україна – Франція)

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Вашуленко М.С., Бех І.Д., Петрович Ж.В.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць - Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". - Вип. 21. - Кн. 3. - Том II (76). - К.: - Гнозис, 2017. - 440 с.

Theoretical and methodical problems of education of children and pupils: sciences works - Thematic issue "Higher Education of Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space". - Vol. 21. - Ch. 3. - Volume II (76). - K.: Gnosis, 2017. - 440 p.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 20691-10491.
Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України Наказом МОН України від 12.05.2015 № 528.

Збірник включено до міжнародних наукометричних баз Index Copernicus International, Google Scholar, ERIH PLUS.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-2760-55-2
ISSN 2308-3778

© Інститут проблем виховання НАПН України, 2017 р.
© Східно-Європейський Інститут Психології, 2017 р.
© Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2017 р.
© Видавництво "Гнозис", 2017 р.

HIGHER EDUCATION OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF INTEGRATION TO EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE

УДК 37.013-053.5(082)
ББК 74.200я43
Т 43

ISSN 2308-3778

*Рекомендовано вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 9 від 30 жовтня 2017 р.)*

Редакційна колегія:

Бех І.Л., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор ІПВ НАПН України;

Алексєєнко Т.Ф., доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії соціальної педагогіки ІПВ НАПН України;

Комарєвська О.А., доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти ІПВ НАПН України;

Коновець С.В., доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії громадянського та морального виховання ІПВ НАПН України;

Миропольська Н.С., доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти ІПВ НАПН України;

Петрочко Ж.В., доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-експериментальної роботи ІПВ НАПН України;

Федорченко Т.С., доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя ІПВ НАПН України;

Шахрай В.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії виховання в сім'ї та закладах інтернатного типу ІПВ НАПН України;

Золотарьова А.В., доктор педагогічних наук, професор, заступник директора ІПН ФГБОУ ВПО «Ярославский государственный педагогический университет имени К.Д. Ушинского» (Росія);

Ромм Т.О., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології Інституту історії гуманітарної і соціальної освіти Новосибірського державного університету (Росія);

Бурвите С., доктор соціальних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної освіти Литовського едукологічного університету (Вільнюс, Литва);

Пшоварські Ю., доктор філософії, почесний професор, ректор Вищої школи громадської та індивідуальної безпеки «Ареїгон» (Краків, Польща);

Юрчак В., доктор філософії, професор, завідувач кафедри безпеки й оборони Академії збройних сил імені генерала Штефаника (Ліптовські Мікулаш, Словаччина).

Рецензенти: **Радул В.В.**, доктор педагогічних наук, професор;
Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

ISBN 978-617-7009-28-2
ISBN 978-966-2760-71-2

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Вип. 21-3, Том II (76), 2017 р.

Тематичні рубрики випуску:

Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти в Україні, Європі та світі

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні засоби реалізації в Україні, Європі та світі

Філософія та психологія освіти

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

Послідовність загальної середньої та вищої освіти як європейський стандарт

Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських стандартів вищої освіти в Україні

Освіта. Культура. Глобалізація: виклики сьогодення

Інтеграційний потенціал сучасної освіти: геополітичні, ринкові та екзистенційні важелі впливу

Сучасна освіта як контрверсійний феномен: суперечності та інноватика

**Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти
в Україні, Європі та світі**

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

**Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні
засоби реалізації в Україні, Європі та світі**

Філософія та психологія освіти

**Послідовність загальної середньої та вищої освіти
як європейський стандарт**

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

**Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських
стандартів вищої освіти в Україні**

**The Bologna process and prospects of higher education
in Ukraine, Europe and the world**

Management for the quality of education: experience and innovations

Monitoring the quality of education: tools and technologies

**Modern means of training and education:
problems of implementation and standardization**

Philosophy and Psychology of Education

The sequence of secondary and higher education as a European standard

**Modern educational management: economic, organizational and psychological
means implementation in Ukraine, Europe and the world**

**Psychological, educational and organizational conditions for the implementation
of European standards of higher education in Ukraine, Europe and the world**

**Болонський процес і перспективи
розвитку вищої освіти в Україні,
Європі та світі**

ЗМІСТ

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА СВІТІ..... 7

ГРАМАТИК Н.В., Регіональний вектор природничої підготовки майбутніх учителів
початкових класів у параметрах європейських стандартів вищої освіти. 8

ЗІНЧЕНКО Н.О., Необхідність трансформації інституту освіти в умовах
інформаційного суспільства 19

КЛЮС-СТАНЬСКА Д., Язык как инструмент конструирования и как причина
окостенения образования 30

КОВАЛКО Н.М., Деякі проблеми глобалізаційних процесів у сфері освіти:
теоретичний аспект 40

МОІСЄЄНКО Л., Місце регіональних університетів в Україні в XXI ст. 47

СЕГЕНЬ В., Реформа української системи освіти з точки зору окремих країн
європейського союзу 58

ТЕРЕНКО О.О., Законодавчі засади розвитку неформальної освіти дорослих у
розвинених англomовних країнах у другій половині ХХ– на початку ХХІ століття 67

УЧУЄВА О.В., Вплив глобалізаційних процесів на розвиток сучасної освіти. 75

ФЕДИНА-ДАРМОХВАЛ В.С., Реформування в університетській системі
управління Туреччини ХХ ст. 83

ШИЛИНГ Г., Между обратной связью и обучением. Перспективы изменений в
академическом образовании в Польше. 91

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ: СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІСТЬ 107

ПРОЦЕНКО А.А., Передумови визначення критеріїв та показників професійної
компетентності майбутнього учителя фізичної культури 108

СУСЛОВЕЦЬ С.О. Особливості формування професійної компетентності
студентів-медиків на заняттях англійської мови професійного спрямування. 119

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ЗАСОБИ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 131

ГАЙДАЙ Н.В., РЕВЕНЬКО О.М., ОЛІЙНИК Н.С., Моніторинг якості
освіти, засоби та технології навчального процесу студентів з англomовною
формою навчання з фаху «Акушерство і гінекологія» в умовах запровадження
європейських стандартів вищої освіти в Україні 132

ОПРИШКО В.І., НОСІВЕЦЬ Д. С., Моніторинг якості освіти при вивченні
предмету «Фармакологія» 138

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ЕКОНОМІЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА СВІТІ. 147

ГИРЯ О., Інноваційний потенціал керівника навчального закладу. 148

ГОЛУБЄВА Р.Ю., Деякі аспекти специфіки управлінської діяльності в закладах освіти. 156

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ. 163

БОДНАР М.Б., Психологічні аспекти формування структури компетентностей
студентської молоді педагогічних спеціальностей 164

КОПИТІН І.В., Особливості професійної діяльності психолога органу праці 172

КУДЛАЙ А.О., Сучасні освітні мобільні ресурси у професійній підготовці майбутніх
офіцерів поліції. 184

ЛЕСІНА Т.М., Професійна підготовка вихователя дошкільного навчального
закладу до розвитку дитини як суб'єкта соціальної дії в контексті сучасних інновацій. 192

МАЯТИНА Н.В., Особливості розв'язання проблеми самореалізації у вітчизняній та
зарубіжній науці 201

ОВЕРЧУК В.А., Особливості психічного розвитку студентів з обмеженими
можливостями здоров'я у процесі навчання у ВНЗ. 208

ПІСОЦЬКА Л. А., КОРОПЕНКО А. С., ТРЕТЯК Т. О., ПИСАРЕВСЬКА О. В., Выявление потенциальных ментальных способностей студентов методом газоразрядной визуализации для повышения качества образования	216
РУДЕНКО Н.М., Готовність майбутніх вихователів спеціальних ДНЗ до формування особистісних властивостей у дітей із затримкою психічного розвитку	227
САВЧЕНКО О., Теоретико-методологічне дослідження психологічних меж "я – відмежувань" та особистості	238
САПРИГІНА Н. В. Студентський навчальний конспект із психологічних дисциплін	248
СЕМЕНЮК А.Ю., Наукові підходи щодо формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки	256
ТОРБА Н.Г., Дослідження індивідуально-психологічних особливостей учасників педагогічного процесу ПТНЗ за методикою SSST (символічні завдання на виявлення соціального «Я»)	267
ЮЩЕНКО В.О., Психологічна сепарація від батьків в юнацькому віці: Гендерний аспект	278
ФІЛОСОФІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСВІТИ	283
ГРИБ Т.А., Соціальні особливості доброчинності в Україні у контексті сучасності	284
ГРЭНВАЛЬД М., Этические и формально-юридические аспекты принятия решений вузовскими преподавателями	292
КУШНІРУК С.А., Роль братських шкіл України у становленні і розвитку категоріально-понятійного апарату вітчизняної дидактики	303
ОВСЯНКІНА Л.А., Вплив інформаційного суспільства на процес модернізації сучасної освіти (філософський аналіз)	314
САВЕЛЬЄВ В.Г., РЯБОКОНЬ О.В., ФУРИК О.О., УШЕНІНА Н.С., ОНІЩЕНКО Т.Є., ЗАДИРАКА Д.А., Про зародження медичної філософії в країнах стародавнього сходу та Греції	321
СКАЛОЗУБ В. В., КОВАЛЬЧУК В. В., ГЛАДУШ В. Д., РЯБЧЕНКО С. В., Про аналогії та порівняння у фундаментальних науках	329
ХОЗРАТКУЛОВА І.А. Психологічна готовність педагога до прийняття змін в умовах нової української школи	339

ОСВІТА Й МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ 349

БОЙКО Г.О., Соціальна мобільність фахівця дошкільної освіти: аналіз базових понять дослідження	350
ТАМАРКІНА О.Л., Деякі аспекти інтерактивного навчання в умовах євроінтеграції в освіті	362
ЩЕРБИНА М.О., ЛІПКО О.П., ЩЕРБИНА І.М., БОБРИЦЬКА В.В., ТАРУСІНА О.В., Сучасні аспекти інновацій освітнього процесу ВНЗ України	369
СІДОРОВ В.І., Екскурсії як форма розвитку кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму	381
ЧОРНОУС В.П., Мотивація як один із компонентів професійно-творчого становлення особистості майбутнього вчителя початкової школи	391
ДЕРКАЧ Л.М., Психологічна освіта та міграційні процеси в Україні: реалії сьогодення та перспективи майбутнього	399
ЛЮБІНСЬКА О.І., Модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини у ВНЗ	411
ЛАБУНЕЦЬ Ю. О., ПЛУЖНИК І. В., Особливості застосування міжкультурного підходу у іншомовній підготовці викладачів ВНЗ Греції та Польщі: вимір третього тисячоліття	422

ЛАБУНЕЦЬ Ю. О.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних
мов і методик їх навчання
Педагогічного інституту Київського
університету імені Бориса Грінченка
ПЛУЖНИК І. В.,
викладач кафедри іноземних мов
і методик їх навчання
Педагогічного інституту Київського
університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ У ІНШОМОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ ГРЕЦІЇ ТА ПОЛЬШІ: ВИМІР ТРЕТЬОГО ТИСЯЧОЛІТТЯ

У статті вивчається досвід Греції та Польщі у застосуванні міжкультурного підходу у іншомовній підготовці викладачів у вищих закладах освіти. Аналізуються погляди грецьких та польських учених на сутність міжкультурного підходу, зміст і структуру міжкультурної компетенції та шляхи її формування у процесі професійної іншомовної підготовки викладачів ВНЗ з націленням на їх подальшу освіту протягом життя.

Ключові слова: міжкультурний підхід; іншомовна комунікативна компетенція; міжкультурна компетенція; іншомовна підготовка; Греція; Польща.

В статье изучается опыт Греции и Польши в применении межкультурного подхода в иноязычной подготовке преподавателей в высших учебных заведениях. Анализируются взгляды греческих и польских ученых на сущность межкультурного подхода, содержание и структуру межкультурной компетенции и пути ее формирования в процессе профессиональной иноязычной подготовки преподавателей вузов с прицелом на их дальнейшее образование в течение жизни.

Ключевые слова: межкультурный подход; иноязычная коммуникативная компетенция; межкультурная компетенция; иноязычная подготовка; Греция; Польша.

The article examines the experience of Greece and Poland in applying the intercultural approach to teaching foreign languages in higher education institutions. The views of Greek and Polish scholars on the essence of the intercultural approach, the content and structure of intercultural competence and ways of its formation in the process of university teachers' professional foreign language training with the aim of their further education throughout their life are analyzed by authors.

Key words: intercultural approach; foreign language communicative competence; intercultural competence; foreign language training; Greece; Poland.

Постановка проблеми. Нові соціально-економічні умови розвитку українського соціуму, зокрема процеси України в європейський та світовий освітній простір, глобалізації економіки, інтеграції в різних сферах суспільного життя, взаємопроникнення та контактування різних культур разом з підвищенням інтересу до вивчення іноземних мов як засобу міжкультурного ділового та особистого спілкування, реалізація стратегічних завдань державної освітньої політики, призводить до необхідності переосмислення мети навчання іноземної мови на всіх ланках освітньої галузі, і зокрема в контексті іншомовної професійної підготовки фахівців у різних галузях.

Сучасна ситуація, пов'язана з масовим вивченням іноземних мов, вимагає перегляду, переосмислення та якісного оновлення всіх ланок оволодіння цим навчальним предметом шкільної програми як значущим компонентом освіти кожної людини.

Протягом останніх двох десятиріч зазнали радикальних якісних змін освітні системи галузі шкільної іншомовної освіти таких розвинених країн, як: Велика Британія, Німеччина, Австрія, Франція, Росія, Угорщина, Швеція, Фінляндія, Бельгія, Греція, Польща, Данія та ін.

Досвід українських реалій, демонструє, що бездоганне знання іноземної мови на рівні її носія не завжди є запорукою продуктивного іншомовного спілкування. Оскільки часто задля досягнення поставленої мети спілкування набагато більше значення відіграє не досконале володіння іноземною мовою, а знання національно-культурних, ментальних рис співрозмовника. З огляду на вищезазначене все більшої популярності в Україні набуває новий вид освіти – освіта міжкультурна, а звідси і відповідаючий найостаннішим дослідженням та тенденціям іншомовної освіти підхід до навчання іноземних мов – міжкультурний. Кращому усвідомленню сутності цього підходу та особливостей його застосування сприятиме узагальнення зарубіжного педагогічного досвіду, зокрема таких країн, як Греція та Польща, котрі вже понад десятиріччя

активно займаються цією проблемою маючи в минулому схожі суспільно-історичні умови та передумови з нашими.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Серед учених-методистів, як вітчизняних, так і зарубіжних, ціла плеяда досліджень належить підходам і методам навчання іноземних мов. Це такі вчені, як Н. Гальскова, Н. Гез, С. Ніколаєва, О. Миролубов, Ю. Пассов, Л. Щерба, А. Щукін, Ч. Брумфіт, У. Літвуд, Г. Уїдоусан та багато інших. Питанням застосування міжкультурного підходу у навчанні іноземних мов присвячено праці таких науковців, як: І. Бахов, Н. Васильєва, Н. Гальскова, Н. Гез, О. Гончарова, Г. Єлізарова, М. Корочкіна, А. Маслова, С. Тер-Мінасова та багато інших.

Сутність та особливості реалізації підходів до навчання мов у деяких європейських країнах ставали предметом досліджень таких науковців, як О. Кузнецова (Великобританія), І. Пасинкова (США), В. Гаманюк (Німеччина) та інших. Виявлено, що в сучасній мультилінгвальній і мультикультурній Європі достатньо відчутний вплив соціокультурного компонента іншомовної освіти, який базується на досягненнях соціолінгвістики, представниками якої виступають М. Бірам (M. Byram), П. Доуе (P. Doze), Д. Кост (D. Coste), С. Крашен (S. Krashen), Р. Мартинова, Ю. Пассов, О. Першукова, Л. Тернова, К. Фокіна.

Виділення невирішених проблем, яким присвячено статтю. Проте щодо Греції та Польщі, то питання підходів, зокрема міжкультурного, до навчання іноземних мов у цих країнах до сих пір не привертало уваги вітчизняних дослідників, особливо в такому кластері.

Формування мети. Отже, метою статті є проаналізувати особливості застосування міжкультурного підходу до іншомовної підготовки викладачів ВНЗ Греції та Польщі у вимірі третього тисячоліття.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають грецькі науковці, усі підходи і методи навчання іноземних мов, котрі застосовувались протягом другої половини ХХ століття (аудіовізуальний, аудіолінгвальний, сугестивний, комунікативний та інші), хоча й різняться, проте мають і спільні характеристики. Оскільки побудовані на ідеології монолінгвальної та монокультурної політики, яка на певному суспільно-історичному етапі почала суперечити потребам світової спільноти щодо збереження її мовного та культурного розмаїття. Ця потреба наприкінці ХХ століття породила нові проблеми в галузі іншомовної освіти, в результаті чого постали пропозиції щодо необхідності забезпечення багатомовної освіти, застосування різноманітних шляхів навчання іноземних мов, спрямованих на розвиток не лише комунікативної, а й так званої «міжкультурної компетенції» [1]. Це являє собою новітній підхід до навчання іноземних мов, який отримав назву – міжкультурний, і який кожні 3-5 років отримує певну модернізацію у світовому вимірі.

З'ясуємо насамперед, яким же чином грецькі учені визначають сутність

міжкультурної компетенції (МКК) та її місце серед складових іншомовної комунікативної компетенції. Грецький дослідник П. Каламбетсу-Корака наполягає, що міжкультурна комунікативна компетенція, покликана забезпечити особистість уміннями соціокультурного та ідеологічного характеру: уміннями об'єктивного вивчення і сприйняття європейської дійсності, виховання терпимості до іншого, неприйняття позиції мовної/культурної нерівності, здійснення спроби розвитку єдиної європейської моралі, прийняття антропоцентричних ініціатив з метою творчого співіснування і миру [2].

Грецькі учені Е. Канагіду та В. Папаянні міжкультурну компетенцію розглядають у трьох ракурсах: 1) як здатність до різного роду адаптації; 2) як здатність до результативного спілкування; 3) як здатність до налагодження міжособистісних зв'язків [1].

На думку грецького науковця Г. Спінтуракіса, міжкультурну компетенцію слід розуміти як здатність до результативного спілкування між особами, які співпрацюють, впливають одна на одну, проте не належать до однієї культурної, етнічної чи мовної спільноти. Міжкультурна компетенція означає, що особа є готовою засвоїти нові форми поведінки та їх ефективно застосовувати у відповідному культурному середовищі [1; 2].

На думку більшості грецьких учених, ключовим у понятті «міжкультурна компетенція» є слово «культура». Як зазначає грецький дослідник А. Сапіріді, раніше поняття «культура» визначалось як сукупність досягнень, набутих певною нацією. За останні роки переважає визначення культури як такої, що включає і спосіб життя певного середовища, також і систему цінностей, яку приймають всі члени цього середовища. Так, якщо раніше грецька культура асоціювалась з Платоном, Акрополем, Олександром Македонським тощо, то сьогодні це ще й ретсіна (сорт вина з домішкою камеді), гра в кості в грецькій кав'ярні тощо. Такий спосіб визначення культури, на думку А. Сапіріді, є більш демократичним, бо не передбачає розподіл культур на вищі (такі що досягли певних вершин) та нижчі (такі, що ніколи не розвивались та не мали вагомих здобутків). Проте, як зауважує авторка, і тут є певні проблеми, оскільки в другому, більш широкому її розумінні, неможливо всім дійти згоди щодо її одностайної характеристики.

По-перше, тому що кожна культура може по-різному сприйматись навіть своїми ж представниками. Так, поняття «дозвілля/розваги греків» одними тлумачиться як «нічні клуби», іншими як «філармонія»; одні виховують дитину в душі жорсткої конкуренції, інші в душі християнських цінностей, які сповідають байдужість до земних благ. По-друге, будь-яка культура постійно змінюється, а тому змінюється й уявлення про неї [3].

Аналіз навчальних посібників з іноземної мови, які використовувались у Греції протягом другої половини ХХ століття, показав, що культурний компо-

нент в них завжди був присутнім, бо вважалося, що учень/студент паралельно з будовою мови, має оволодівати й певними знаннями про народ, мова якого вивчається, та про його культурні надбання. Найдавніший із відомих методів навчання іноземної мови – граматико-перекладний – дотримувався вузького розуміння культури і відповідно до культурного компоненту вводив відомості з історії, політики, мистецтва, науки тощо. Пізніше аудіовізуальний метод намагався вводити теми, що мали відношення до повсякденного життя мешканців країни, мова якої вивчалась (наприклад, покупки, харчування, дозвілля). Нову точку зору на роль культурного компоненту розвинув комунікативний підхід. Відомо, що цей підхід розвивався під впливом двох нових галузей мовознавства: соціолінгвістики та прагматики. З першої галузі був запозичений акцент на використання мови, а не на її будову, а звідси кожна фраза учня іноземною мовою мала бути обумовлена певною ситуацією спілкування із врахуванням того, хто говорить, з ким, з якою метою тощо. З прагматики комунікативний підхід запозичив розуміння мови як діяльності (одну й ту ж мовну дію можна висловити різними мовними засобами: фразу «Закрий вікно», окрім наказового способу, можна висловити питальним реченням: «Закриєш вікно?», або сказати «Ой, тут дуже тягне», дивлячись відповідно на співрозмовника). Відповідно користувач вільний у виборі необхідних мовних засобів відповідно до ситуації спілкування та ієрархічних зв'язків із співрозмовником («одну» мову використовуємо, коли спілкуємось з послом, «іншу» – з другом). А значить для продуктивної комунікації має враховуватись ще один параметр: що можна говорити представникові іншої культури, а що – не варто.

Теоретичні ідеї знаходили своє відображення у практиці навчання іноземних мов як і у шкільній, так і у вищій освіті. Так, у 90-х роках ХХ століття до навчальних планів іноземних університетських відділень було введено такі дисципліни, як «Соціолінгвістика» та «Прагматика». Щодо першої, то за навчальним планом відділення англійської мови та філології Афінського національного університету імені І. Каподістрії 1999-2000 року, метою даної дисципліни було усвідомлення студентами сутності нової міжгалузевої науки «соціолінгвістика», її ключових питань та методів їх вирішення. Головним завданням дисципліни було ознайомлення майбутніх фахівців з багатомірними зв'язками мови і суспільства, що передбачало аналіз чинників, котрі ініціюють мовне розмаїття як в межах одного суспільства, так і в різних суспільних середовищах.

Вивчалися чинники, що обумовлюють вибір людиною тих чи інших мовних засобів (наприклад, соціальний клас, стать, вік, географічний або соціальний простір, також комунікативна ситуація) та досліджувались такі соціолінгвістичні феномени, як двомовність і багатомовність, місцеві діалекти,

особлива мов певних соціальних груп, мовний розвиток або застій. Кінцевою метою дисципліни було усвідомлення того, що мова є залежною від того суспільного середовища, в якому вона вживається [1].

Стосовно дисципліни «Вступ до психолінгвістики», то зміст останньої передбачав засвоєння майбутніми філологами таких тем: а) зв'язки психолінгвістики з психологією та лінгвістикою; б) проблема мови як вродженої чи набутої здатності людини (мовна компетенція і мовна поведінка); біхевіористський та раціоналістичний підходи до мови; «мова» тварин – мова людини; в) оволодіння мовою (фонетика, граматика, лексика); г) відтворення та розуміння мови у дорослому віці. Комунікативний вимір мови [1].

Міжкультурний підхід до навчання іноземних мов, який розвивався на базі комунікативного, окрім знання соціокультурних реалій, передбачав формування в студентів почуття терпимості, емпатії, толерантного ставлення до іншого, «чужого». Реалізації цього завдання сприяла дисципліна «Мова і література», метою якої було вдосконалення англійської комунікативної компетенції та збагачення знань студентів про культуру англійських народів через читання відповідних літературних творів. Детальніше, студенти з семи запропонованих мали прочитати чотири невеличкі сучасні романи, тематика яких розкривала проблеми та інтереси молодих людей, а стиль характеризувався гумором і безпосередністю, що мало наштовхнути на обговорення та висловлення власних думок у формі есе. Також студенти спостерігали, як вживання мови сприяє створенню уявлень про народ і як створюються естетичні результати, які мають за відправну точку природний та соціокультурний досвід людей [2; 3].

Нарешті безпосереднє відношення до нашого дослідження мав предмет «Міжкультурна теорія комунікації», головною метою якого було глибоке усвідомлення студентами взаємозв'язку і взаємовпливу мови і суспільства. У цьому контексті аналізувалось поняття «ввічливість» як вираження дистанції (негативна ввічливість) та як вираження солідарності (позитивна ввічливість) в різних соціальних групах. Вивчалися особливості телефонної комунікації в різних соціальних контекстах, подібності та відмінності у вживанні мови у чоловіків і жінок.

Звичайно, і практичний курс англійської мови був спрямований не лише на розвиток комунікативної компетенції у чотирьох видах мовленнєвої діяльності, а й на підготовку майбутніх філологів до міжкультурного спілкування. Так, наприклад, під час вивчення дисципліни «Англійська мова» велика увага надавалась вивченню ідіом. Ідіоми англійської мови вивчалися у порівнянні з грецькими, при чому порівняння здійснювалось на мовному, концептуально-мовному, стилістичному та культурному рівнях.

В кінці ХХ століття в Греції виокремилась така наукова галузь, як «між-

культурна дидактика», котра перебувала під впливом досліджень про іммігрантів, а саме під впливом вивчення питань міжкультурної освіти й виховання. Ці дослідження спочатку не мали відношення до уроку іноземної мови, а намагались зменшити прірву між представниками різних націй у полікультурних суспільствах (якими на сьогодні є більшість європейських країн). Поступово ідеї міжкультурної освіти було перенесено й на вивчення іноземної мови, що дало поштовх для обґрунтування нового міжкультурного підходу до її вивчення. Так, А. Сапіріді розробила модель міжкультурної дидактики стосовно вивчення іноземної мови, в основу якої покладено такі принципи: теоретичний фундамент міжкультурної дидактики спирається на культурні відмінності (той, хто вивчає іноземну мову, вступаючи в контакт з іншою культурою і відкриваючи в ній певні культурні відмінності, пізнає себе і вчиться одночасно долати упередження, які він має щодо нової іншомовної спільноти); міжкультурна дидактика проектується на прикладні дослідження, які вивчають життя й культурні відмінності представників двох суспільств; міжкультурна дидактика включає й освіту вчителів іноземної мови, їх підготовку до відповідної організації навчального процесу; вимагає наявності відповідних навчальних посібників, які реалізують принцип порівняння різних культур [3].

Протягом першого десятиріччя ХХ століття навчальні плани іншомовних відділень як Греції, так і Польщі збагачувались новими дисциплінами з міжкультурною складовою, оновлювався зміст вже існуючих дисциплін.

Висновки. Підводячи підсумки, зазначимо, що застосування міжкультурного підходу в Греції та Польщі, окрім формування міжкультурної компетенції, передбачає також надання можливості грецьким учням/студентам рівноцінно вивчати як мови міжнародного значення (англійська, німецька, французька), так і мови інших країн-членів Європейського Союзу. У грецько-кіпрській науці навіть існують поняття «сильні мови» («ισχυρές γλώσσες») – англійська, німецька, французька, та «слабкі» («ασθενείς γλώσσες») – португальська, балканські мови тощо. Тому однією з пропозицій грецьких учених початку ХХІ століття є введення до навчальних планів принаймні двох іноземних мов, однієї міжнародної та однієї регіональної, для забезпечення умов результативного спілкування і взаєморозуміння між представниками країн-членів ЄС [4].

Отже, в університетах Греції та Польщі з кінця ХХ століття активно застосовується міжкультурний підхід у навчанні іноземних мов, який жодним чином не заперечує комунікативного, проте вимагає не лише розвитку умінь спілкування в заданих ситуаціях, а й умінь досягнення взаєморозуміння з представниками інших культурних середовищ, готовності до продуктивної взаємодії, відмови від стереотипів, розвитку в себе здатності до емпатії, толе-

рантного ставлення до людей інших націй та віросповідань.

Перспективою подальших наукових розвідок вбачаємо створення методичних алгоритмів, визначення закономірностей та формулювання рекомендацій щодо експериментальної перевірки щодо здійснення сучасного міжкультурного підходу до іншомовної підготовки викладачів ВНЗ відповідно до визначених вище вимог ЄС в українському освітньому просторі.

Список використаних джерел:

1. Δενδρίνου Β. Πολυγλωσσικός Γραμματισμός στην Ε. Ε. : Εναλλακτικά Προγράμματα Ξενογλωσσικής Εκπαίδευσης / Β. Δενδρίνου // Πολιτικές γλωσσικού πλουραλισμού και ξενογλωσσική εκπαίδευση στην Ευρώπη. – Αθήνα : Μεταίχμιο. – 2004. – Σ. 47–59.
2. Οδηγός Σπουδών του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, ακαδημαϊκού έτους 1999-2000. – Αθήνα, 1997.
3. Σαπυρίδου Α. Εγκυκλοπαιδικός οδηγός. Το πολιτισμικό στοιχείο στο μάθημα της ξένης γλώσσας / Α. Σαπυρίδου [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_e10/e_9_thema.htm.
4. Χαρίτος Β. Η διαπολιτισμική προσέγγιση στην εκπαίδευση των φοιτητών των ΠΤΔΕ : διδακτορική διατριβή / Β. Χαρίτος. – Θεσσαλονίκη, 2011. – 280 σ.

Labunets Yu. O.,
i.pluzhnyk@kubg.edu.ua
Pluzhnik I.V.
y.labunets@kubg.edu.ua

FEATURES OF INTERCULTURAL APPROACH APPLICATION IN OTHER TRAINING OF GREECE AND POLISH HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: MEASUREMENT OF THE THIRD MILLENNIUM